HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

היינו מדמע. שמערב בהיתר דבר האוסרו וכיון דשמעינן דקנסוהו רבנן ה"ה דילפי' מיניה למנסך ולא אלטריך למתניי' אבל השתא דמנסך ממש אילטריך למתני' דלא תימא קס ליה בדרבה מיניה ופטור: **[קנסא הוא].** מטמא ומדמע דבמזיד חייב קנסא הוא דהיזק שאינו ניכר לא שמיה היזק: **וקנסא מקנסא לא ילפינן.** דהא לאו דינא הוא והיכא דקנוס קנוס והיכא דלא קנוס לא קנוס ולהכי אלטריך מנסך: **ומאן דיליף קנסא מקנסא.** היינו רב דאמר מנסך ממש דאילו מערב לא אלטריך דילפינן ממדמע אע"ג דקנסא הוא: **כל הני.** דמתני' למה לי ליתי חדא ונילפא אידך מינה: **משום דקא מפסיד לה לגמרי.** דלא חזיא תו לאכילה: **דאסור לגרום טומאה.** מפני פרושיס שאוכלין חוליהן בטהרה ומשום דעבד איסורא קנסוהו: **מדמע.** לא מפסיד לגמרי דהא חזי להכשיר וחזני מייניה בזול: **משום דשכיח.** דעביד ובמילתא דשכיח עבדי רבנן תקנתא כי היכי דלא נעביד: **רב' ירמיה.** דמדלגבהה קנייה: **למה לי.** כיון דתנן מנסך בתרתי דריסא כ"ש מדמע[ט] דליכא למימר דקס ליה בדרבה מיניה: **מנסך.** מפסיד לגמרי שאוסרו בהנאה אבל מטמא אע"ג דמפסיד ליה לגמרי לענין שהוא עצמו אינו יכול לאכול אבל חזי הוא עדיין להסקה או למאכל בהמה דאפי' מטמא תרומה חזי להסקה או לבהמת כהן: מטמא איכא הפסד מרובה דלא חזיא תו לאכילה: **שמיה היזק.** והיזק לא מילקה תורה כשהוא בא בידי אדם עצמו בין שוגג למזיד כדאמרינן בהחובל (ב"ק דף פה:) פלע תחת פלע[י] לחייב על השוגג כמזיד: **היזק שאינו ניכר.** כגון הני דמתניתין שלא נשתנו מכמות שהיו: **רבי שיודיעו.** שטימא או דימע דאי מחייבת ליה לא אתי מודע להו לבעלים ואכלי איסורא: [יא] **ולעוריה קא מכוין.** דאי לאו להקניטו בא ולהודיעו למה לו לעבד: **הכהנים שפגלו.** קרבנות ששחטום וחרקום לאכול מהם חוץ לזמנם[יב] ולא הודו לבעלים: **מזידין.** שידעו שפסולים בכך: **חייבין.** לשלם דמיהם לבעלים שהרי צריכין להביא אחרים ואי נמי נדבה היא קשה בעיניו שלא הקריב קרבנו שהרי להביא דורון היה מבקש: **מפני תקון העולם.** קס"ד דה"ק חייבין מפני תקון העולם שלא יגרילו בכך: **שוגגין פטורין מפני תיקון העולם מיבעיא ליה.** דהא חייבין דמזיד דינא דאורייתא הוא ותיקון העולם אפטורין הוא דשייך למיתני כדי שיודיעו: **הא שוגגין פטורין.** יג) דמתני' דתני שוגגין פטורין בהדיא בריש[יג] ואי נמי תני תיקון העולם יד) לא אריש קאי: **מי חטאת.** דפרה אדומה וכן פרה עגלה נפסלין במלאכה דכתיב (במדבר יט) אשר לא עלה עליה עול ובמי חטאת כתיב במשמרת למי נדה ותניא בספרי[טו] מה ת"ל שיכול אין לי שתהא מלאכה פוסלת אלא בפרה ומנין אף במים ת"ל למשמרת למי נדה כלומר שיהיו משומרות לך ולא לדבר אחר: **פטור מדיני אדם.** לשלם: **וחייב בדיני שמים.** פורענות לשלם לרשעים. שנתכוין להפסיד את ישראל: **לרבקה.** למקום אסיפת הבהמות וקישורן כמו כעגלי מרבק (מלאכי ג[טו]): **כדי שסינק.** את אמה: **ופדוש.** בתבואה עם השאר דתשלומין ליכא למעשה ידיו לאמר לטובה הכנסתיה שתינק ופסולה לא הוי אלא מחמת מחשבתו שנתכוין אף שמדוש וגרמא בניזקין פטור דלמחשבה לא מחייבינן ליה דפסולה מחמת מחשבה הוא כדאמר (פסחים כו:) עובד דומיא דעבד דניחא ליה: ששקל

מהדר חייב א"ג קסבר[א] דאפשר לנסך בלא הגבהה ולא דמי לעקירה והנחה דשבת א"ג אפשר דרבי ירמיה[ב] פליג אדרבי אבין[ג] וכן משמע דאמר במרובה (ב"ק דף ע:)[ד] דאמר ליה זרוק גריזותיך לאילי ותקני לי גריזותיך ופרוך מדמטי לאויר חצרו קנה ומתחייב בנפשו לא הוי עד דייחי ומשני באומר לא תקני לי גריזותיך עד שתגוז והיינו דלא כרבי אבין דלרבי אבין לא צריך לאוקומי הכי דעקירה לורך הנחה היא[ה] וכן משמע בהגוזל בתרא (שם דף קיז.) דקאמר בראשונה היו אומרים המטמא והמדמע משום דקא מפסיד לה לגמרי ואי מטמא חולין[א] משום[ו] דאסור לגרום טומאה לחולין שבארץ ישראל אבל מדמע אימא לא ואי אשמעינן מדמע משום דשכיח אבל מטמא דלא שכיח אימא לא ואי אשמעינן מטמא ומדמע משום דלא קים ליה בדרבה מיניה אבל מנסך דקים ליה בדרבה מיניה אימא לא קא משמע לן כדרבי ירמיה ולהא[ז] דתני אבוה דר' אבין בראשונה היו אומרים המטמא והמנסך חזרו לומר אף המדמע כל הני למה לי צריכא דאי אשמעינן מטמא משום דלא קים ליה בדרבה מיניה אבל מנסך דקים ליה בדרבה מיניה אימא לא ואי אשמעינן מנסך משום דקא מפסיד ליה לגמרי אבל מטמא דלא מפסיד ליה לגמרי אימא לא ואי אשמעינן הני תרתי משום דהפסד מרובה אבל מדמע דהפסד מועט אימא לא צריכא אמר חזקיה דבר תורה אחד שוגג ואחד מזיד חייב מאי טעמא[ח] היזק שאינו ניכר שמיה היזק ומה טעם אמרו בשוגג פטור כדי שיודיעו אי הכי אפילו במזיד נמי השתא לאוזוקי קא מכוין אודועי לא מודע ליה ור' יוחנן אמר[ב] דבר תורה אחד שוגג ואחד מזיד פטור מאי טעמא היזק שאינו ניכר לא שמיה היזק ומה טעם אמרו במזיד חייב שלא יהא כל אחד ואחד הולך ומטמא טהרותיו של חבירו ואומר הכהנים שפגלו מזידין חייבין ותני עלה[ט] מפני תיקון העולם ואי אמרת היזק שאינו ניכר שמיה היזק האי שוגגין פטורין מפני תיקון העולם מיבעי ליה הכי נמי קאמר[ג] מזידין חייבין[י] הא שוגגין פטורין מפני תיקון העולם מתיב רבי אלעזר[יא] העושה מלאכה במי חטאת ובפרת חטאת פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים ואי אמרת היזק שאינו ניכר שמיה היזק בדיני אדם נמי לחייב הוא מותיב לה והוא מפרק לה[יב] פרה שהכניסה לרבקה על מנת שתינק ותדוש מי חטאת ששקל בהן משקלות והאמר[יג] רבא מי חטאת ששקל

היינו מדמע ואידך קנסא הוא ומקנסא לא ילפינן ולמאן דיליף קנסא מקנסא כל הני למה לי צריכא דאי תנא מטמא אי תרומה הוה אמינא משום דקא מפסיד לה לגמרי ואי מטמא חולין[א] משום[ו] דאסור לגרום טומאה לחולין שבארץ ישראל אבל מדמע אימא לא ואי אשמעינן מדמע משום דשכיח אבל מטמא דלא שכיח אימא לא ואי אשמעינן מטמא ומדמע משום דלא קים ליה בדרבה מיניה אבל מנסך דקים ליה בדרבה מיניה אימא לא קא משמע לן כדרבי ירמיה ולהא[ז] דתני אבוה דר' אבין בראשונה היו אומרים המטמא והמנסך חזרו לומר אף המדמע כל הני למה לי צריכא דאי אשמעינן מטמא משום דלא קים ליה בדרבה מיניה אבל מנסך דקים ליה בדרבה מיניה אימא לא ואי אשמעינן מנסך משום דקא מפסיד ליה לגמרי אבל מטמא דלא מפסיד ליה לגמרי אימא לא ואי אשמעינן הני תרתי משום דהפסד מרובה אבל מדמע דהפסד מועט אימא לא צריכא אמר חזקיה דבר תורה אחד שוגג ואחד מזיד חייב מאי טעמא[ח] היזק שאינו ניכר שמיה היזק ומה טעם אמרו בשוגג פטור כדי שיודיעו אי הכי אפילו במזיד נמי השתא לאוזוקי קא מכוין אודועי לא מודע ליה ור' יוחנן אמר[ב] דבר תורה אחד שוגג ואחד מזיד פטור מאי טעמא היזק שאינו ניכר לא שמיה היזק ומה טעם אמרו במזיד חייב שלא יהא כל אחד ואחד הולך ומטמא טהרותיו של חבירו ואומר הכהנים שפגלו מזידין חייבין ותני עלה[ט] מפני תיקון העולם ואי אמרת היזק שאינו ניכר שמיה היזק האי שוגגין פטורין מפני תיקון העולם מיבעי ליה הכי נמי קאמר[ג] מזידין חייבין[י] הא שוגגין פטורין מפני תיקון העולם מתיב רבי אלעזר[יא] העושה מלאכה במי חטאת ובפרת חטאת פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים ואי אמרת היזק שאינו ניכר שמיה היזק בדיני אדם נמי לחייב הוא מותיב לה והוא מפרק לה[יב] פרה שהכניסה לרבקה על מנת שתינק ותדוש מי חטאת ששקל בהן משקלות והאמר[יג] רבא מי חטאת ששקל

משום דמשמע ליה דמפני תיקון העולם דקתני בברייתא קאי אמזידין חייבין דקתני לבסוף והכי איתא בתוספתא [פ"ג] בראשונה היו אומרים המטמא והמנסך חזרו לומר אף המדמע בשוגג פטור מזיד חייב מפני תקון העולם הכהנים שפגלו במקדש שוגגין פטורין מפני תיקון העולם וקשה דמרישא דהמטמא והמדמע והמנסך דקיימי בהו הוה ליה למיפרך לכך נראה דלא גרסינן במתני' שוגגין פטורין ובריתא דהכא לאו היינו דתוספתא דהתם שהבאתי[טז] ומשני[יז] תיקון העולם אדיוקא קאי וכה"ג משני לקמן (דף נה:) אחטאת גזולה שלא נודעה לרבים: **העושה מלאכה במי חטאת ובפרת חטאת.** מעובד דומיא דעבד דרשינן[יח] דעלה עליה זכר פסולה אע"ג דממילא כיון דניחא להו לבעלים[יט] וה"ה דכי עביד חבירו בידים[יח] וניחא ליה לאותו שעושה דמיתרצי נמי מעובד מ"מ: **בדיני אדם נמי לחייב.** וא"ת והרי נורס אחון פרתו של חבירו[יז] דפטור כדאמר בפ"ב דזבחים[יא] (כה:) ובהגוזל קמא (ב"ק נא.) משום דכולהו שוורים לאו לגבי מזבח קיימי ופריך התם מהך דהעושה מלאכה משמע דוקא מלאכה דלא מינכר הזיקא ומשני דנקט מלאכה דמשמע ליה דמשמע דלרבותא דאע"ג דלא מינכר מיחייב בדיני שמים[כ] ונראה דהאי דתמתי שוורים לאו לגבי מזבח קיימי לא עביד ליה אלא כהיזק שאינו ניכר: הא

לרבותא דאע"ג דלא מינכר מיחייב בדיני שמים[כ] ונראה דהאי דתמתי שוורים לאו לגבי מזבח קיימי לא עביד ליה אלא כהיזק שאינו ניכר: הא

שמיה היזק גדול הוא מגרמא דניזקין דאפילו מאן דאמר (ב"ק נה:) גרמא בניזקין פטור הכא מיחייב מפני שעושה מעשה בידים אבל בגרמא ליכא מעשה בידים וכל הני דמתני' מטמא ומדמע ומנסך ומפגל אית בהו מעשה מה שאין כן בגרמא דמפגל נמי אע"פ שבדבור בעלמא הוא מעשה גמור יש שם שהוא שוחט וזורק באותו הדיבור ופוסלו בידים: ובפרקין דלעיל (מד:) אמרן אמר אביי נקיטינן טימא טהרותיו של חבירו ומת לא קנסו בנו אחריו מאי טעמא היזק שאינו ניכר לאו שמיה היזק וקנסא דרבנן הוא לדידיה קנסו רבנן לבריה לא קנסו רבנן ויש ללמוד מכאן דאע"ג דדינון דינא דגרמי כדאמרינן בפ' הגוזל ומאכיל (ב"ק ק.) אם מת קודם שישלם בנו פטור מלשלם[ט] שהרי היזק שאינו ניכר הוא גדול מגרמא ואפילו הכי בנו פטור:

ט) נראה דר"ל שהרי אפי' לר"מ דס"ל לקמן דקנסו שוגג אלא מזיד מ"מ בגרמי ס"ל דבשוגג פטור וכמו רבינו לקמן ע"ב.

(א) [סוטה ל: נדה ו:], ב) ב"ק קיז. ע"ש, ג) [לעיל מג. מד: מ"ק יג. בכורות לה. ב"ק כו.], ד) לקמן נד: וש"נ, ה) [מוס' פ"ג ה"ד ב"ב], ו) בכמ"י ליתא למיגס הא ואיתא ושוגגין עי' מסר"ס על תוס' ד"ה ותני, ז) ב"ק נו. ולקמ., ח) בכמ"י איתא רבה, ט) [ל"ל מטמא רש"ש ועי' פני' שמשב הגילכפא.], י) [שמות כא], יא) [כפינו בגמרא הגילכפא לאחוקי.], יב) [זבחים כט:], יג) [בדפוס"ר דבמתניתין], יד) [מיגס לא נוסף ע"פ המהרש"ל ועי' ר"ש מדעמוריא], טו) מוקמ סי' קכד"], טז) [ומטמא לא כתן], יז) [עי' תוס' מנחות מז: ד"ה ואיכא לאמרי ודע דבתוספתא דגיטין פ"ג ה"י"ב מגיס כמו לאיתא בב"ק], יח) [וש"ע תוס' סנהדרין לג: ד"ה שעירכן], יט) [לקמן נד:], כ) [פסחים כו:], כא) [לא נמצא מזה כלום בכל מסכת זבחים],

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה שלא וכו' אפי' כרבנן ובאגא בהו שרן:

מוסף רש"י

שייך לעמוד קודם

לברגא. לפרוע למלך כסף גולגלתא דיממי, ולמזוני. מזון האשה והבנות והיתומים, ולקבורה. לקבורת המת או היתומים, מזבנינן. נכסי דיממי בלא אכריזתא. שאין שהות ומתון לדבר (כתובות פז:). המטמא. טהרות של חבירו, והמדמע. תרומה המולין של חבירו, דמוזל לו, למיבעי ליה לבוניטו להכשיר בדמי תרומה, לבייעו כזול, לגלח חזו אלא לכהנים, והמנסך. יין של חבירו לעבודת כוכבים (חולין מא.). בשוגג. שלא ידע שהוא תרומה ולא ידע שהוא נאסר בינסוך זה, או כסבור יין אלו הוא (שם). פטור. מלאכה, ואע"ג דמזיק בשוגג חייב, דבקיימא לן (ב"ק כו.) אדם מועד לעולם בין עד בין ישן בין שוגג בין מזיד, הכא היזק שאינו ניכר הוא ולא שמיה היזק (שם). במזיד חייב. לשלם דקנסוה רבנן, ומשום דקס ליה בדרבה מיניה לא מיפטר, ואע"ג דחייב מיתה משום עבודת כוכבים, ואפילו לא התרו בו דלא מיקטל קי"ל מייבי מיתות שוגגין פטורין מלשלם, הכא חייב אפילו התרו ביה, דבאוקימתא טעמא משום דאנהיגים על מנת לאוקמו מיחייב לשלומי, ומתחייב בנפשו לא הוי עד שעת ניסוך (שם).

ע"כ שייך לעמוד הקודם

דאסור לגרום טומאה לחולין שבארץ ישראל. משום תקנת תרומה (סוטה ל:). בראשונה היו אומרים המטמא. טהרותיו של חבירו, והמנסך. יינו של חבירו לע"ז, דאע"ג דקמיה מנח ואין הזיקו ניכר מלא (ב"ק קיז.). היזק שאינו ניכר. דהא בעייה הוא (מו"ק יג.) שהרי טהרותיו מונחות לפניו ואין היזק ניכר בהן (בכורות לה.). הכהנים שפגלו במקדש מזידים חייבים. לשלם לבעלים דמי קרבן (מנחות מט.). העושה מלאכה במי חטאת. שקל כנגדן משקולות, ופרה וכל מעשיה נפסלין במלאכה (ב"ק צח. וכעי"ז שם נו.).

מוסף תוספות

א. מתוס' הרא"ש מתוס. קסברי. ומגל"ע. ב. נמי סבר דאי אפשר לניסוך בלא הגבהה [ומיהו]. תוס' מתוס' לא. ד"ה שעקיה. ג. ולית ליה דהגבהה צריך ניסוך. תוס' שם. ד. גבי גנב ומכר בשבת דפטור כגון. תוס' שם. ה. וכיון שהקנין בא בין מסירה להנחה אית לן למימר קים ליה בדרבה מיניה וכו' ור' ירמיה דאמר בהנזקין וכו' לית ליה הגבהה צורך ניסוך הוא הדין דלית ליה עקירה צורך הנחה. תוס' ב"ק שם. ו. והיזק שאינו ניכר הוא. מיעב"ש. ז. גזל. תוס' הרא"ש. ח. והו"ל כאילו אתי האיסור ממילא. ולא דמי לגונב חלב ואכלו דליתיה לקמן, הלכך מיחייב אשעת גניבה. תוס' הרא"ש. ט. התחיל החייב, [ואז]. תוס' הרא"ש. י. [מ]פטור. תוס' סנהדרין נג: ד"ה שעירכן. יא. לא יהא אלא כמטמא בידים דתנן [הכא] המטמא וכו' בשוגג פטור והא נמי בשוגג הוא. תוס' שם. יב. דאמר [הכא] אחד שוגג ואחד מזיד חייב ומה טעם אמרו בשוגג פטור כדי שיודיעו. תוס' סנהדרין נג: ד"ה שעירכן. יג. דהא ידעי בעלים. תוס' הרא"ש. יד. ע"י עצמו. תוס' הרא"ש. טו. הלכך פריך שפיר טפי מהך. תוס' הרא"ש. טז. מתוס' הרא"ש כתוב. ואפ"ה משני שפיר דמפני. יח. וא"ת הערשה מלאכה בפרת חטאת דאמרינן דחייב בדיני שמים אמאי מפסלא הא ודאי לא ניחא להו לבעלים. תוס' ס"מ ל. ד"ה לבעלים. תוס' ר"מ שם. יט. (ד"ה) לא בענין דניח"ל לבעלים ממש, אלא. רשב"ש. כ. דמינכר. תוס' ר"ן לא. ד"ה הא. כ. מאי קא פריך, הא פטור דהכא היינו משום דכולהו פרות לאו לפרה אדומה קיימי. תוס' הרא"ש.

פסקי רי"ד

נפסל בכל חייבין דאם ויהי שוגגין פטורים מלשלם הקרבן לבעלים אמר חזקיה דבר תורה אחד שוגג ואחד מזיד חייב מ"ט היזק שאינו ניכר שמיה היזק וקי"ל (ב"ק כו.) אדם מועד לעולם בין שוגג בין מזיד ומה טעם אמרו בשוגג פטור כדי שיודיענו שטימא או דמע דאי מחייביגן ליה לא מודע ליה ואכיל איסורא. ור' יוחנן אמר דבר תורה אחד שוגג ואחד מזיד פטור היזק שאינו ניכר לאו שמיה היזק ומה טעם אמרו בשוגג פטור כדי שלא יהא כל אחד ואחד הולך ומטמא טהרותיו של חבירו ואומר פטור אני. פי' אנ"ג דלאו

נד א מיי' פט"ז מהל' טומאת אוכלין הלכה ט:

נה ב מיי' פ"ז מהלכות מודע ומזיק הלכה ח ג טוש"ע מ"מ סימן שפה סעיף ח [ובכ"מ אלפס ב"ק פ"א דף ב ע"ב ובהרא"ש שם סימן ח]:

נו ג מיי' שם הלכה ד [וע"ש בהשגות ובמ"מ]:

נז ד מיי' שם הלכה ה (וע"ש בכ"מ):